

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 178

van **ELISABETH MEULEMAN**

datum: 25 november 2020

aan **BEN WEYTS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Onderwijs - Mediawijsheid en digitale geletterdheid

Sociale media en internet zijn niet meer weg te denken uit onze samenleving. Via de smartphones liggen Facebook, TikTok, Instagram, Twitter enzovoort steeds binnen handbereik. Het hoeft geen betoog dat heel wat informatie (feitelijke, maar ook qua waarden en normen) verspreid wordt via die sociale media. En via het internet tout court dat sterk aanwezig is in de leefwereld van de hedendaagse burger, dus ook van leerlingen en studenten. En het hoeft evenmin te verrassen dat niet alles wat via die kanalen onze leerlingen bereikt informatie is die we als samenleving willen verspreiden. Denk alleen maar al aan 'fake news'.

Een stevige portie mediawijsheid en digitale geletterdheid is daarom geen overbodige luxe. Sinds 1 september 2010 staat mediawijsheid ingeschreven in de vakoverschrijdende eindtermen (VOETen) van het secundair onderwijs. Wat we precies moeten verstaan onder mediawijsheid kan men in het artikel 'Mediawijsheid: het nieuwe lezen en schrijven' in Klasse van 10 maart 2016 lezen.

Eveneens kunnen we er volgende uitspraak lezen van Remco Pijpers (o.a. verantwoordelijk voor Mijn Kind Online): "Leerlingen beheersen de digitale media ogenschijnlijk, maar als puntje bij paaltje komt, zakken ze voor alle onderdelen. Ze reflecteren te weinig over hun eigen gedrag, vinden en toetsen informatie onvoldoende, weten niet hoe computers echt in elkaar zitten en missen zelfs knoppenkennis. Het niveau van jongeren is sterk afhankelijk van hun thuissituatie." Het wijst nogmaals op de nood aan onderricht in mediawijsheid.

In de beleidsnota Onderwijs 2019-2024 schreef de minister op p. 37: "Ik onderzoek, samen met mijn collega bevoegd voor Jeugd, de mogelijkheid om vorming rond jeugdinformatie op te zetten voor onder meer onderwijsprofessionals. We bekijken ook of we ondersteuning voor scholen en jeugdverenigingen kunnen organiseren om met jongeren rond jeugdinformatie en mediawijsheid te werken."

1. Hoe evalueert de minister de huidige invulling van de aanpak in het onderwijs ten aanzien van mediawijsheid (zowel vormelijk als inhoudelijk)? Kan de minister hier onderscheid maken tussen basisonderwijs, secundair onderwijs, hoger onderwijs enzovoort?
2. Hoeveel scholen voldoen aan de verwachtingen qua onderricht in mediawijsheid?
3. Wat zijn de grote pijnpunten en wat zal de minister doen om aan de uitvoering van de eindtermen dienaangaande eventueel een beter vervolg te geven?

4. Wat is de stand van zaken van het in de beleidsnota aangekondigde initiatief van de minister om o.a. voor onderwijsprofessionals werk te maken van vorming over mediawijsheid?
5. Werkt de minister daarvoor samen met zijn collega-minister van Media? Hoe ziet die samenwerking eruit?
6. De mediawijsheid is als eindterm ingeschreven in het secundair onderwijs.
Wat is de visie van de minister inzake de denkpiste om dat ook al een plek te geven in het basisonderwijs?

BEN WEYTS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

ANTWOORD

op vraag nr. 178 van 25 november 2020

van **ELISABETH MEULEMAN**

1+6. Uit de ICT-monitor van 2018 weten we dat leerkrachten lager onderwijs aangeven dat ze aandacht besteden aan kennis en attitudes met betrekking tot mediawijsheid (ethisch chatgedrag, een veilig paswoord kiezen, reclame herkennen). Dit is vooral zo voor de leerkrachten uit de 3de graad lager onderwijs. De frequentie waarmee ze aandacht besteden aan zoekvaardigheden op internet en hogere orde vaardigheden (kunnen herkennen van een goede link en inzicht hebben in de gevolgen van en gevaren van het delen van persoonlijke gegevens op internet) is wel beperkt tot enkele tijdstippen gedurende het jaar. Dit lijkt ook door de leerlingen zelf bevestigd te worden. Op de schaal kennis en attitudes geven zij aan bij het chatten aandacht te hebben voor pesten, dat ze reclame kunnen herkennen en een veilig wachtwoord kunnen kiezen.

In het secundair onderwijs zien we een gelijkaardig patroon maar over het algemeen hebben leraren in het SO meer aandacht voor kennis en attitudes m.b.t. mediawijsheid dan leraren lager onderwijs. Een groter aandeel van de leraren secundair onderwijs zegt ook dit aan te pakken in de lessen, nl. één of meerdere keren per jaar of per maand. Inhoudelijk is er vooral aandacht voor cyberpesten, leren informatie opzoeken en leren hoe ze internetbronnen moeten citeren.

De vormelijke en inhoudelijke aanpak van mediawijsheid behoort wel tot het 'hoe' van het onderwijs. Het staat de scholen volledig vrij en dus is het niet aan mij om daar uitspraken over te doen.

Wat wel belangrijk is, is dat scholen de eindtermen behalen. In dat kader geef ik graag mee dat mediawijsheid is opgenomen in het curriculum in lager en secundair onderwijs via de eindtermen. In de nieuwe eindtermen voor de drie graden van het secundair onderwijs heeft mediawijsheid een duidelijke plaats gekregen (de eindtermen voor de 2de en 3de graad moeten nog bekrachtigd worden door het Vlaams Parlement). Ook bij de geplande vernieuwing van de ontwikkelingsdoelen en eindtermen voor het basisonderwijs zal mediawijsheid door de overheid als een belangrijk thema naar voren geschoven worden. Hoe de doelen concreet inhoud krijgen, zal door de ontwikkelcommissie bepaald worden. Wel is het duidelijk van belang dat ook jonge kinderen inzien welke de invloed is en kan zijn van digitale infrastructuur en toepassingen op zichzelf en op de eigen leefomgeving. Daarnaast moeten leerlingen in staat zijn de mogelijkheden en de risico's van hun eigen mediagedrag te evalueren en bij te sturen.

2. De peilingen naar Informatievaardigheden en ICT in het basisonderwijs en naar kritisch denken en mediawijsheid in de 3e graad van het secundair onderwijs waren gepland in 2020, maar zijn niet doorgegaan omwille van de coronacrisis. Ze zijn uitgesteld naar 2021. De resultaten van deze peilingen kennen we dus in 2022.

Eerdere peilingen naar mediawijsheid zijn er niet. We hebben wel (beperkte) informatie uit eerdere peilingen naar Informatievaardigheden en ICT basisonderwijs (2012) en burgerzin en burgerschapseducatie in de derde graad SO (2016). Uit de [peiling IVV en ICT](#) van 2012 weten we dat "een ruime meerderheid van de leerlingen

in het zesde leerjaar over voldoende technische ICT-vaardigheden beschikt voor het uitvoeren van eenvoudige handelingen, maar dat ze in mindere mate over informatieverwerkings- en communicatievaardigheden beschikken die qua taakuitvoering een hogere complexiteit vragen. En het zijn net deze vaardigheden waarover leerlingen moeten beschikken om te kunnen functioneren in een sterk geïnformatiseerde samenleving waarin het digitale informatieaanbod sterk gefragmenteerd en zwak gestructureerd is." Uit de [peiling burgerzin](#) van 2016 leren we dat de resultaten voor het bso tegenvallen: "Aangezien ze [de bso-leerlingen] ook meer dan de leerlingen uit het aso, tso en kso vertrouwen hebben in sociale media, kan het gebrek aan deze vaardigheden en attitudes maken dat ze sneller worden beïnvloed door sociale media." Dit laatste is ook bevestigd in ICCS 2016.

Verder hebben we enkel zelfrapportage data. Uit de ICT-monitor (MICTIVO) weten we dat leerlingen lager onderwijs in 2018 aangeven op vlak van kennis en attitudes minder mediawijs te zijn dan de bevroegde leerlingen vijf jaar daarvoor. Leerlingen lager onderwijs geven anno 2018 ook aan over minder zoekvaardigheden op het internet te beschikken dan leerlingen vijf jaar ervoor. In het secundair onderwijs schatten leerlingen zich niet hoger of lager in dan voorheen.

Leerkrachten lager en secundair onderwijs zijn wel van oordeel dat hun leerlingen vandaag méér mediawijs (kennis en attitudes) zijn dan vijf jaar geleden.

3-5. Ik beantwoord vraag 3, 4 en 5 samen.

Omdat de resultaten met betrekking tot het gehaalde niveau van mediawijsheid in de scholen eerder gedateerd zijn, zeker gegeven de veranderingen door de coronacrisis, is het zeer moeilijk om op dit moment pijnpunten vast te stellen. Wat we wel weten, is dat blijvend inzetten op mediawijsheid sowieso van cruciaal belang is.

De groeiende nood aan mediawijsheid krijgt dan ook aandacht via verschillende kanalen:

- Ik zet samen met mijn collega van Media in op het kenniscentrum Mediawijsheid. Dit kenniscentrum houdt de vinger aan de pols, en zet in op actuele noden. Thema's die daarbij o.a. aan bod komen, zijn: beeldgeletterdheid, sexting, cyberpesten, fake news,... Mediawijs biedt online educatieve pakketten en tools aan voor leerkrachten rond verschillende aspecten van mediawijsheid. Het kenniscentrum ontwikkelde ook verschillende mediawegwijzers. In samenwerking met Ketnet organiseren ze ook De Schaal van M, een wedstrijd om de meest mediawijze klas van Vlaanderen te zoeken, waarbij scholen worden aangezet om in te zetten op mediawijsheid. In november namen meer dan 1600 klassen en 30 000 leerlingen (10-12 jaar) uit Vlaanderen en Brussel deel.
- Ik subsidieerde bovendien dit schooljaar opnieuw de Mediacoachopleiding voor leraren, die georganiseerd wordt door het kenniscentrum Mediawijs. Een mediacoach op school integreert mediawijsheid en digitale geletterdheid in de werking van die school. Hij of zij doet dit op een coachende manier met zijn of haar team van collega's en medewerkers. De mediacoach is daarbij zowel hun inhoudelijk aanspreekpunt, als hun inspirator in hoe je hiermee pedagogisch aan de slag gaat. In totaal namen al 246 leraren de voorbije jaren deel aan deze intensieve en diepgaande opleiding.
In samenwerking met mijn collega's van Economie, Werk en Innovatie maken we er werk van deze opleiding ook uit te breiden en op te schalen naar lerarenopleidingen en pedagogische begeleidingsdiensten. Bovendien zetten we samen in op coachingstrajecten voor scholen, om de transitie naar een digitale school op een doordachte manier door te voeren.
- De Vlaamse Regering heeft 'Mediawijsheid' als prioriteit opgenomen in het nieuwe Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan.

- Child Focus, de Gezinsbond en ouderverenigingen worden ondersteund om vormingsavonden voor ouders over veilig ICT-gebruik te organiseren. Scholen kunnen kiezen uit vijf modules. Tevens is er een aanbod voor leerkrachten.
- Scholen kunnen deelnemen aan het ondersteuningsproject eSafety Label dat scholen helpt bij het uitwerken van een ICT-veiligheidsbeleid.

Finaal wil ik nog meegeven dat op de Vlaamse Regering van 11 december 2020 het plan Digisprong werd goedgekeurd. Dit plan vertrekt vanuit de missie om alle lerenden, van lager onderwijs tot volwassenenonderwijs, de nodige ICT-competenties, mee te geven om te kunnen functioneren in onze digitale maatschappij. Binnen dit plan hebben we ook veel aandacht voor verschillende vormen van mediawijsheid (aandacht voor cyberpesten, cybersecurity, datageletterdheid,..), o.a. zoals u zelf aangeeft door de vorming van leraren.